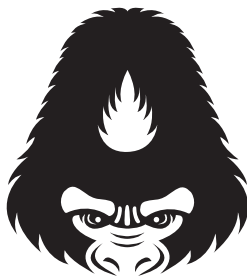

THE WALKING DEAD™

FÖRORD

Robert Kirkman Fredrik Strage Orvar Säfström
Michel Wenzler Johanna Koljonen Ann Heberlein
Herman Geijer Sara Bergmark Elfgren Pär Thörn
Jenny Jägerfeld Daniel Gustavsson Frank Swain
Katarina Gospic Mattias Alkberg

Detta album innehåller material specialskrivet för de svenska samlingsutgåvorna av The Walking Dead med undantag för Robert Kirkmans förord som även finns i original i den första samlingsvolymen från Skybound (originalspråk: engelska).
Redaktör: Johan Kimrin. Zombieporträtt: Jimmy Wallin.

FÖRORD

Jag försöker inte skrämman någon. Omden härserien skulle resultera i det så är det ju jättebra, men egentligen... så är det inte poängen. Vad du just nu håller i din hand är det mest seriösa verk jag åstadkommit hittills i min karriär. Jag är ju den som skapade *Battle Pope* – så jag hoppas att ni förstår hur långt hemifrån jag är. Men det är faktiskt inte så konstigt, när man tänker på att jag fördjupar mig i ett ämne som är i allra högsta grad allvarligt och dramatiskt: Zombier.

Jag har aldrig gillat zombiefilmer som är splatterfester, sprängfyllda med *gore* och våld och med löjeväckande figurer och en massa glimten i ögat. Bra zombiefilmer visar hur körda vi är, de får oss att ifrågasätta vår roll i samhället... och vårt samhälles roll i världen. Bra zombiefilmer innehåller *gore* och våld och alla de andra coola grejerna också... men aldrig utan en tankeväckande och samhällskritisk underton.

Jag ser mycket hellre *Dawn of the Dead* än *Return of the Living Dead*. Zombiefilmer är för mig tankeväckande dramer, att jämföra med all den Oscarstippade skit som produceras år efter år. Jag gillar filmer som får dig att ifrågasätta allt det som vårt samhälle bygger på. Och **bra** zombiefilmer gör det, i mängder.

I *The Walking Dead* vill jag utforska hur människor hanterar extrema situationer och hur de här händelserna får dem att **förändras**. Jag ser på det här långsiktigt. Ni ska få bevittna hur Rick förändras och mognar – så pass mycket att när ni ser tillbaka på det här albumet så kommer ni inte ens att känna igen honom. Jag hoppas att ni ser fram emot ett vindlande och omfattande verk, för det är vad det här är tänkt att bli.

Allt i den här serien är ett försök att visa händelsers naturliga utveckling, sådant som jag föreställer mig skulle uppstå i situationer som de här. Och det är personerna som driver detta framåt. Hur dessa personer tar sig till ett ställe är långt mycket viktigare än att de tar sig dit. Jag hoppas ge er speglingar av era vänner, era grannar, era familjer och er själva; och i det här verket visa hur man reagerar på dessa extrema situationer.

Alltså. Om något skrämmer dig... så visst, jättebra. Men det här är inget skräckverk. Och med det menar jag inte att vi anser oss stå över genren. Absolut inte, vi vill bara gå i en annan riktning. Det här verket handlar mer om att se Rick överleva än om att zombier hela tiden ska dyka upp runt hörnet i syfte att skrämma dig. Jag hoppas att det är vad ni gillar.

För att lämna mina tankar om själva storyn, så måste ni – även om ni hatar hela grejen, så måste ni – erkänna... det ser i alla fall bra ut. Jag har jobbat med Tony Moore så länge jag kan minnas. Jag har sett Tonys arbete, jag känner till Tonys arbete, jag känner till det bättre än någon annan, och jag måste påpeka – om ni nu inte lagt märke till det själva – Tony har verkligen lagt ner själ och hjärta den här gången. Jag kan verkligen se att han delar min stora passion för ämnet. Den här serien är verkligen en skönhet. Jag kunde inte ha önskat mig mer. Jag hoppas att ni alla håller med.

För mig är slutet alltid det sämsta med en zombiefilm. Jag vill alltid veta vad som händer sen. Till och med när alla dör på slutet... så vill jag bara att det ska fortsätta.

I de flesta fall känns det som att zombiefilmer bara visar en liten bit ur någons liv, fram tills vem som nu styr över filmen blir uttråkad. Vi får lära känna personen, så blir det ett äventyr och så **BOOM** – så fort det börjar bli riktigt intressant... börjar de där irriterande eftertexterna rulla.

Tanken bakom *The Walking Dead* är att stanna hos personen, i det här fallet Rick Grimes, så länge det överhuvudtaget är möjligt. Jag vill att *The Walking Dead* ska vara en krönika över Ricks liv. Vi ska **aldrig** behöva undra vad som hände med Rick sen, för vi kommer att få se det. *The Walking Dead* ska bli zombiefilmen som aldrig slutar. Eller... inte på väldigt länge i alla fall.

Robert Kirkman, 2004

FÖRORD

När Jesus får veta att hans vän Lasaros är svårt sjuk väntar han i två dagar med att bege sig dit. Lasaros hinner dö innan Jesus och lärjungarna kommer fram till byn Betania. "Herre, om du hade varit här hade min bror inte dött", säger Lasaros syster Marta. Jesus, som har sölat medvetet för att få chansen att genomföra sitt mest spektakulära mirakel, svarar: "Jag är uppståndelsen och livet. Den som tror på mig skall leva om han än dör."

Sedan går Jesus till klipphålan där Lasaros har begravts och ber folket att rulla undan stenen som blockerar öppningen. "Herre, han luktar redan", påpekar Marta men Jesus ropar åt Lasaros att komma ut. "Och den döde kom ut med armar och ben inlindade i bindlar och med ansiktet täckt av en duk", skriver evangelisten Johannes.

Även om historien om Lasaros visar hur den kristna tron triumferar över döden så är den sorglig – likt alla bra zombieberättelser. Jesus vet att han kan uppväcka Lasaros men börjar själv att gråta när han möter de sörjande systrarna Maria och Marta (möjligen drabbas han av dåligt samvete för att han utnyttjar Lasaros död i pr-syfte). Den förtvivlan och vägran att acceptera döden som får systrarna att vända sig till Jesus är densamma som får modern att omfamna sin zombiesmittade dotter i *Night of the living dead*, morfadern att gräva upp sitt döda barnbarn i John Ajvide Lindqvists *Hanteringen av odöda* och pappan att gräva ner sin överkörde son på den revitaliserande begravningsplatsen i Stephen Kings *Jurtjyrkogården*.

Dessvärre har saknaden och sorgen till stor del försvunnit ur zombiesagorna. Under de senaste tio åren har vänner av vandöda visserligen fått fler böcker och filmer än någonsin förut. Samtidigt har genren blivit allt mer tramsig och könsstereotyp. Medan vampyrerna kidnappats av den kvinnliga publiken (som inte vill läsa om ondskefulla blodsugare utan om sexiga Harlequin-hunkar) har zombiefiktionen anpassats för tonårskillar som vill ha lemlästning, sköna garv och nakna brudar.

För varje mästerverk som *28 dagar senare*, eller *Dawn of the dead*-remaken, har vi fått ett dussin tröttsamt skojiga filmer i stil med *Zombieland*, *Zombie strippers*, *Strippers vs zombies* eller *Död snö* (om nazistiska zombier i norska fjällen).

Tur då att *The Walking Dead* bara blir deppigare och deppigare. Sedan det första numret av serietidningen gavs ut 2003 har Robert Kirkmans saga vuxit till det dystraste, blodigaste och mest gastkramande som någonsin berättats i zombiegenren. Tv-serien har hittills inte gjort det tecknade originalet rättvisa. Den enda film som kan matcha seriens apokalyptiska mörker är *The road*, som inte handlar om zombier utan om en far och hans son som försöker överleva, och behålla någon sorts mänsklig värdighet, i en värld som ödelagts av en miljökatastrof.

Huvudpersonerna i *The Walking Dead* sörjer inte bara sina vänner och släktingar utan hela den förlorade civilisationen. De sörjer den hänsyn, vänlighet och ömsesidiga respekt som vittrar bort när samhället kollapsar. "Det kommer aldrig bli som förr igen", säger Ricks fru Lori i första volymen. "Det kommer aldrig bli normalt."

I denna andra del flyttar de som överlevde zombieattacken i lägret utanför Atlanta in i ett villaområde där de hoppas kunna bygga upp sina liv på nytt. Lori är tacksam men inser att deras sjuårige son snart kommer att ha glömt bort den värld som en gång fanns: "Han kommer aldrig att veta hur det känns att få sitt körkort, eller gå på bio med en tjej."

Funderingar av den typen gör att man bryr sig mycket mer om huvudpersonerna i *The Walking Dead* än om de irriterande karikatyrer som brukar befolka zombiefilmer (för det mesta längtar man efter att de levande döda ska tugga sig igenom rollistan). Ju längre vi läser, desto mer plågsamt känns varje dödsfall.

Samtidigt blir det allt mer osäkert om zombierna är de verkliga monstren. De hasar mest runt som en påminnelse om allt som förlorats – den absoluta motsatsen till det hopp som Jesus ville väcka med miraklet i Betania. Kanske har människorna mest att frukta hos sig själva.

Det är dags att återvända till Robert Kirkmans grådaskiga värld av krossade drömmar och vandrande lik. "Lasaros är död", säger Jesus. "Men låt oss nu gå till honom."

Fredrik Strage

FÖRORD

I det kanske mest centrala ögonblicket i George Romeros *Dawn of the Dead*, zombiefilmernas *Borta med vinden*, frågar huvudpersonen Francine varför de levande döda letat sig till det stora shoppingcentrat. "Någon form av instinkt", svarar helikopterpiloten Stephen. "Minnet av vad de brukade göra. Det här var en viktig plats i deras liv."

Vår fascination för det som skrämmer oss bleknar aldrig. Där emot är ämnet för våra mardrömmar i ständig förändring. Vi lever idag i ett starkt sekulariserat samhälle, och därmed har också våra undermedvetna färor tagit steget från sagans värld. Det traditionella monstret stammar från folktron, ofta i ohelig allians med religionens syn på synd och skam. Ständigt återkommande är förhållandet till det mänskliga och speglingen av vår egen värld. Där vampyren är en känslökall, blekhyad aristokrat är varulven rakt igenom arbetarklass, slav under människans vildaste och mest förtryckta instinkter. Mumien i sin tur är en förnimmelse av det uråldriga, vår länk till äldre civilisationer. När vi nu inte längre fruktar helvetets lågor och evig fördömmelse fasar vi istället för döden och dess efterspel.

I dagens samhälle finns få saker lika skrämmande som att tappa kontrollen, att stappla genom existensen utan egen vilja. Men i informationssamhällets bedövande flöde, där våra automatiserade liv ska passas in i tablan för en ändlös rad dokusåpor, börjar en oro gro i våra reptilhjärnor. Har vi kanske redan förlorat makten över våra liv? I allt detta står zombien som vår tids mest naturliga skräckvarelse. Den drivs inte av ondska, inte av mörka lustar eller djävulska planer. Den är obekymrad om världsliga ting som status, skönhet eller ålder och den stönar åt vår stundande ekonomiska kollaps. Den är inte främmande, ingen månylande lykantrop eller slemmig Lovecraftiansk dimensionsvarelse. Den är vi, och därigenom så mycket mer skrämmande.

Just i denna ekvation lyckas Kirkman i *The Walking Dead* också föra in den stora sorgen i förödelsen. Zombieapokalypsens

horder av vandrande lik må fylla oss med fasa, men det är när döden kommer i våra nära och käras skepnad som vi verkligen slits i stycken inombords. När så gränsen mellan vän och fiende, gott och ont, suddas ut ställs vi samtidigt inför en självrannsakan på i det närmaste molekylär nivå. Vem är jag egentligen? Varför ska just jag överleva, och till vilket pris? I det ödelandskap som breder ut sig efter katastrofen står striden inte bara mellan levande och odöd, utan mellan humanism och omänsklighet. Jag får ibland frågan hur jag definierar ordet kultur. Jag brukar svara att kultur är allt det där vi inte behöver för att överleva som biologiska varelser, men som är fullständigt outhärligt för att vi ska stå ut som människor. I den meningen är det kulturen som ger oss vår mänsklighet. Sällan har detta skildrats mer tydligt än i *The Walking Dead*. Vänskap, kärlek eller bara något så basalt som fysisk närhet blir det som står mellan oss och avgrunden.

I Romeros klassiska zombiefilmsvit blir det sakta men säkert uppenbart hur vi själva avhumaniseras i samma takt som de levande döda börjar finna sin egen form av samhörighet och dimhöljt medvetande. Jämförelsevis utvecklade zombies som Bub och Big Daddy står i bjärt kontrast mot det skal av ondska och ynklighet som militären Rhodes och miljardären Kaufman visar upp. När Bub i slutet av *Day of the Dead* hämnas sin människovän, är inte kulorna från pistolen det som smärta mest. Det är vetskapen om att vi kastat bort den sista lilla gnistan mänsklighet i vår förtvivlade jakt på överlevnad. Och att den plockats upp från det blodbestänkta golvet av ett vandrande lik.

Orvar Säfström

FÖRORD

Vi har kommit fram till volym 4 i *The Walking Dead*. Rick Grimes och hans lilla grupp av överlevande har stängt in sig i ett fängelse, belägrade av de levande döda. Rollerna är ombytta, de "andra" befinner sig plötsligt på utsidan. Det skräckscenario som målas upp är dystopiskt och dramatiskt. Men är det verkligen fullt så otroligt som det verkar vara vid en första anblick?

Situationen påminner om ett USA där de rika stänger in sig i så kallade "gated communities", alltmer rädda för den verklighet de själva har skapat – men inte vill se. Det amerikanska samhället, och i sin förlängning dess fängelsesystem, är ett skrämmande exempel på denna polarisering. Rådande politik ökar utslagningen och inkomstklyftorna. Underklassen växer för varje dag och en allt större del av befolkningen spärras in. Istället för analyser som blottlägger sambanden så fokuserar medierna på att förvanska människors sunda oro för sin situation till skräck för de "andra": de kriminella, de icke-vita, islamisterna och terroristerna.

Samtidigt i *New Folsom Prison*, ett högsäkerhetsfängelse i Kalifornien, sitter Marty Williams. Han avtjänar ett livstidsstraff utan möjlighet till benådning och har suttit där sedan 1989. Jag träffar honom när jag är där för att göra dokumentärfilmen *At Night I Fly* – en film som jag tänker mig skall handla om kreativitetens möjlighet att återge människan sin självrespekt.

– Folk säger att vi är era söner och era fäder, säger Marty och fortsätter, men det är inte bara så ... Vi är ni. Vi är du!

I just det ögonblicket formulerar Marty den grund som filmen vilar på. Det existerar inget "dom", och endast genom att fullt ut acceptera detta faktum kan vi nå en djupare förståelse av oss själva.

Tillsammans med Marty och de andra inne i det lilla rummet på New Folsom Prison kände jag mig trygg, men jag känner mig både hotad av och rädd för ett samhälle som tillåter att den här typen av fängelser existerar. Fängelsesystem som i sin självaste konstruktion strävar efter att brutalisera både de intagna och deras väktare.

Också Europa kan ses som ett slags gated community. En stor del av vår rikedom bygger på plundringar i de forna kolonierna. På många håll i Afrika syns konsekvenserna av kolonialismens politik: krig, korruption, fattigdom och stora brister i fundamental infrastruktur.

Vägen bort från fattigdom och nöd går ofta i en icke sjövärdig farkost över Medelhavet. Enbart under 2011 bekräftades att 1 971 män, kvinnor och barn har drunknat under dessa flyktförsök. Hur stort mörkertalet är vet man inte men Europarådets rapportör Tineke Strik liknar Medelhavet vid en massgrav. Hon utreder just nu den incident som inträffade i våras när en båt med 72 flyktingar hamnade i sjönöd mellan Libyen och Italien. Trots kontakt med den italienska kustbevakningen, militärfartyg och en helikopter så lämnades båten med dess passagerare att driva i 16 dagar. Endast 11 personer överlevde, 61 döda. Europa förstärker gränserna. De som söker skydd avhumaniseras och blir till en mörk, hotande massa – samtidigt som solidaritet kriminaliseras och vår syn på omvärlden förvanskas.

Rick Grimes talar direkt till oss när han säger:

– I samma sekund som vi drömde en hammare i ett av de där ansiktena, eller högg av ett huvud. Då blev vi vad vi är!

Det som görs mot andra i vårt namn görs även mot oss själva. Så sakteliga normaliseras det ofattbara och otänkbara – och de brott som begås mot mänskligheten drabbar inte bara dem som utvisas till en ofta given misär och livsfara. De drabbar även oss själva. Som ett virus infekterar de både vårt samhällssystem och oss som individer.

Själv känner jag en kall kår löpa längs ryggraden när Kirkmans berättelse sakta men säkert skiftar från det dystopiska till det profetiska. Liksom Rick vill man ta tag i sina medmänniskor och ropa: "Fattar ni inte? Varje minut vi lever är en minut som vi stjal från dem!"

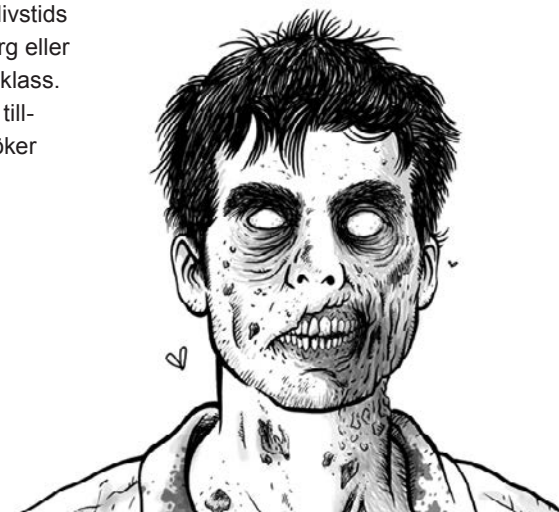
Det är inte "dom" som döms till livstids fängelse för att de har fel hudfärg eller för att de är födda i fel samhällsklass. Det är inte "dom" som drunknar tillsammans med de barn de försöker skydda utanför Lampedusa.

Det är vi.

Vi är du!

Vi är de levande döda!

Michel Wenzler

FÖRORD

Aldrig får man vara riktigt glad! Det tänker jag ofta när jag läser *The Walking Dead*. Varje litet ögonblick av stiltje eller frid som glimtar till glider alltid omedelbart karaktärerna ur händerna. Ändå urartar serien inte i misärpornografi. Händelserna är för realistiska, figurernas psykologiska reaktioner fascinerande trovärdiga.

Folk frågar hur många album jag hunnit läsa och jag svarar ett, eller tre, eller fyra. Oavsett siffran blir svaret alltid en uppskattande nick följt av en suck och kommentarer av typen ”det går åt helvete, förstås”. Jag anade det. Att det går åt helvete är en stor del av seriens attraktionskraft. Det finns något lite tillfredsställande i att ge efter för sin fatalistiska övertygelse om att det här samhället vi har byggt inte är hållbart. Att fantisera om hur alla djupa orättvisor, all vår alienation, vår isolering från varandra i den skadliga bekvämlighetens och skenbara trygghetens namn skulle kunna slås ut i ett enda, zombieapokalyptiskt slag. Men att det ändå alltid någonstans skulle finnas någon liten människospillra som kämpar på.

Problemet är bara att den människospillran i så fall måste bygga upp sitt samhälle på nytt och det är ju inte direkt självklart att det i så fall skulle ske enligt utopistiska principer. Därför läser vi *The Walking Dead* som man i bakfyllans hårda morgonljus läser sitt eget ansikte i en spegel.

* * *

Vi formas i stor utsträckning varje dag av vår roll i de olika människonätverken omkring oss. Vilka blir vi då utan folks förväntningar, utan våra plikter och vanor och invanda mönster? Det är för att ta reda på det som folk reser bort ensamma för att ”finna sig själv”. Men i den postapokalyptiska zombievärlden är alla gamla människonätverk redan borta. Ingen behöver längre se sig själv genom sina gymnasieklasskompisars, sin chefs eller sitt livs kärleks ögon. Är personligheten som då avslöjas, rollen som då träder fram, på något sätt mer essentiell och sann än den gamla?

Den karaktär i *The Walking Dead* som starkast hänger sig fast vid folks gamla roller är huvudpersonen Ricks fru Lori. ”Vet du

hur många syskon jag hade? Eller var jag gick i skola?” frågar hon Carol. ”Vilka mina föräldrar var? Var jag växte upp?” Sådana fakta har förlorat all betydelse för Carol och många andra i gruppen. Men Lori klamrar sig fast vid sin gamla identitet, vilket sannolikt beror på att hennes viktigaste människoband i motsats till de flesta andras i gruppen fortfarande är obrutna.

Problemet är bara att maken Rick, när han efter att ha förmodats vara död i början av serien återförenades med familjen, kom tillbaka som något nästan värre än en zombie: som en förändrad man. Det verkar som om Rick tidigare definierade sig genom sin yrkesroll, sina rutiner, medan Loris liv i större utsträckning ramades in av familjen. Under seriens gång har ledar- och hjältepositionen givit Ricks liv en ny mening som det blivit hans högsta prioritet att försvara. Det innebär att det gamla livet Lori så desperat saknar uppenbarligen inte gjorde honom lika lycklig som det gjorde henne.

Den tredje parten i deras äktenskap är, trots Loris enorma skuld-känslor, inte mannen hon en gång var otrogen med. Det är den Rick som hon älskar – mannen han var i världen före slutet. Den nye Rick vill inte prioritera sin växande familjs intressen. Han njuter av att tjäna kollektivet, kanske för att sona sina tillkortakommanden i polisrollen. Så föds hans nya jag ur svagheterna i det gamla. Det är ett elegant konstruerat drama, som ger den rutinerade *The Walking Dead*-läsaren ont i magen. Man hoppas ju på motsatsen men misstänker ändå att även detta kommer att gå käpprätt åt helvete.

Idén om jaget som en produkt av den enskildes alla relationer har en speciell relevans för *The Walking Dead*, inte bara för att processerna blir så tydliga i isolerade små grupper. Serien påminner oss om att det bara är i samhällen våra identiteter har en betydelse. Utan mänskliga relationer är jag bara en ensam zombie, en framhasande köttmaskin utan själ, sammanhang eller mening.

Johanna Koljonen

FÖRORD

Ingen blir väl förvånad över upplysningen att de flesta dagdrömmar handlar om sex – det är där våra tankar och fantasier oftast hamnar när vi låter dem skena iväg. Nästan lika ofta fantiserar det om hämnd: enligt en undersökning gjord av psykologerna Kendrick & Buss fantiserar 80 % av alla kvinnor och 90 % av alla män om att döda någon de inte gillar, i synnerhet kärleksrivaler, styvföräldrar, föredottor av olika slag samt personer som förödmjukat dem offentligt. Vi fantiserar om att hämnas, ge igen, slå tillbaka, ta revansch, göra udda jämnt. Följaktligen är hämnden ett ofta förekommande motiv i fiktionen, som ju vill ge oss det vi önskar.

Från *Elektra* till *Thelma & Louise*, Beatrix Kiddo och Lisbeth Salander – vårt behov av hämnerskor tycks omättligt (kvinnliga hämnare tycks vara snäppet populärare än manliga dito: små svaga kvinnor som hugger huvudet av onda män, sticker kniven i monster, skjuter sexualförbrytare). ”No more tears now: I will think of revenge”, sa Mary Stuart, drottningen av Skottland. Tanken på hämnd är upprättande, rent av uppiggande, ett sätt att hantera den oändliga smärtan och sorgen. När en kränkning, ett brott, ett mord sker, rubbas balansen mellan människor och i tillvaron. Hämnden är ett primitivt sätt att återställa den där tänkta balansen.

”Den skyldige förtjänar att lida”, skrev Kant och när vi sitter där i biomörkret eller uppkrupna i soffan med en bok är det lätt att hålla med honom. Utanför, i verkligheten, ansluter sig de flesta civiliserade människor till det rättviseparadigm som filosofen Charles KB Barton kallar ”antihämnd”: hämnden är ett motbjudande och primitivt uttryck för människans natur när den är som sämst. Ändå njuter vi, som egentligen tycker att det är ociviliserat att hämnas just för att vi betraktar oss som civiliserade, av berättelser om hämnerskor. När kvinnor

hämnas – i alla fall när de hämnas på film, i seriealbum och i böcker – betraktas det som en naturlig, rättfärdig och rationell överlevnadsstrategi. Kanske inte bara i fiktionens värld förresten – minns ni Lorena Bobbit, hon som skar pitten av sin man när han sov? Lorena frikändes trots sitt erkännande. Kastreringen betraktades som en ursäktlig och fullt förståelig handling eftersom hon blivit misshandlad av sin man i flera år. Det hela avskrevs som ”självförsvar” trots att mannen sov under lemlästningen och rimligen inte utgjorde något hot mot Bobbit just då.

Etnologen Bengt af Klintberg diskuterar i *Contemporary Legends* den rikliga förekomsten av moderna sägner om hämnd och menar att de tillfredsställer ett behov hos människor som upplever sig vara maktlösa. Sägner ger oss möjlighet att ge utlopp för förbjudna känslor av hämnd utan att behäftas med skuldskänslor. Psykoanalytiker som intresserat sig för känslor av hämndgirighet ger af Klintberg rätt: hämndgirigheten kan fungera som försvar mot känslor av skam, skuld, förlust och sorg genom att vreden riktas utåt istället för inåt. Vad är det för oföretter vi går och grunnar på? Och varför är det just kvinnor som hämnas som attraherar mest? Antagligen för att kvinnor fortfarande anses mer sårbara än män, har mindre makt och därför betraktas som mer rättfärdiga än män när de sticker kniven i fienden. Den svaga blir stark och den onde får vad han förtjänar. I alla fall i fiktionens underbara värld: så sätt dig nu bekvämt tillrätta och njut av en stunds frossande i blodig moral. Se det som terapi!

Ann Heberlein

FÖRORD

Det som kanske fascinerar mest i postapokalyptiska (zombie-) berättelser är tanken på hur vardagen skulle se ut efter att det ofattbara inträffat. Att vi själva kan fantisera om hur vi skulle bete oss, varför just vi skulle klara oss, vad vi skulle välja för utrustning och vad vi inte skulle göra (som att inte gå ned i den klassiska mörka källaren).

Det är lätt att fantisera. Att ta bort det jobbiga i ens vardag. Slippa välja elbolag, slippa gå till det tråkiga jobbet, slippa oroa sig för att få sparken från det tråkiga jobbet och att för en gångs skull få visa vad man egentligen går för. Det riktiga jaget.

Det går inte att föreställa sig fasan i att vara den enda överlevande i en död värld. Men jag tänker ändå att utöver de rent kroppsliga behoven – mat, värme, vätska och sömn – är trygghet det största problemet. Att tillgodose de fysiska behoven är förstås livsavgörande men det som överlevnaden verkligen hänger på är hur stora mentala påfrestningar du klarar. För om inte psyket fungerar kommer du ha svårt att fatta de riktiga besluten och få det du behöver.

Människan är ett socialt djur. Vi behöver andra runtomkring oss. Att vi funkar tillsammans i den grupp vi är i är extremt viktigt för hur vi presterar. Detta är något som man till exempel inom försvaret vetat sedan länge, men nu har också näringslivet och större organisationer upptäckt det. Efter zombiekatastrofen är kunskap om vad du kan göra för att få din grupp att fungera viktigare än att kunna hantera skjutvapen.

I *The Walking Dead* – och i nästan alla zombiefilmer – är det mest intressanta inte zombierna, utan hur människor beter sig. Hur mycket en människa egentligen kan uthärda innan hon tappar förståndet. De flesta klarar betydligt mer än vad vi tror. Även om sömnbrist, matbrist och uttorkning inte alltid tar fram den bästa sidan hos människor klarar vi av det. Att bli utestängd från en grupp eller att inte känna delaktighet påverkar oss mycket mer. Utöver att det orsakar lidande för individen, gör det att gruppen blir osäker och inte kan agera effektivt.

Psykologen Ann Enander har skrivit *Människors förhållningsätt till risker, olyckor och kriser*. Boken är en forskningsgenomgång av just det den något torra titeln antyder. Kontentan av den är att människor beter sig i stort sett likadant i kriser som i det normala livet. Medias rapportering vid katastrofer gör ofta gällande att alla samhällliga regler och lagar upphävs. Det säljer. Människors solidaritet och

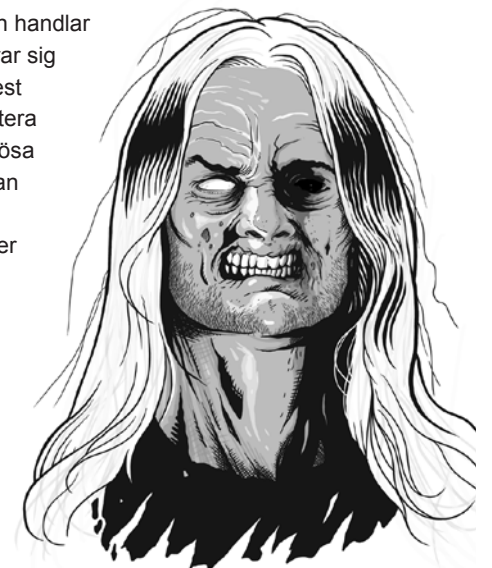
förmåga att bilda gemenskap säljer sämre. En zombiekatastrof är något vi aldrig varit med om och forskningen på området är minst sagt undermålig. Men de erfarenheter vi har av katastrofer tyder på att människor inte bara tänker på sig själva när jorden tycks vara på väg att gå under.

Journalisten Amanda Ripley har ställt sig frågan "Vad gör vi när vi ställs inför något ofattbart?". I boken *The Unthinkable: Who Survives When Disasters Strike – And Why* intervjuar Ripley människor som varit med om stora katastrofer som bränder, skeppsbrott och terrorattacker. Hennes slutsatser är att människor reagerar på olika sätt – de flippar, förtränger eller agerar – för att kunna acceptera och hantera förändringar. Beteenden ligger i vår natur, men går också att träna upp eller lära sig hålla tillbaka. I ett appendix till Ripleys bok finns en handfull råd för hur du kan öka dina chanser att överleva när det otänkbara inträffar. I korthet är det följande sex punkter:

- Lär dig tro att du kan förändra din tillvaro
- Lär känna dina grannar
- Jobba på att minska din vardagsångest
- Träna din riskbedömning
- Tänk på vad du kan utsättas för
- Var förberedd och i god fysisk form

Många tror att det är den starkaste som överlever längst i postapokalyptiska scenarion. Men Darwins begrepp *survival of the fittest* är en av de mest missförstådda teserna i västerlandets idéhistoria. Den handlar om att den mest anpassningsbara klarar sig – inte nödvändigtvis den som lyfter mest eller springer snabbast. Att kunna hantera sociala situationer på ett bra sätt och lösa konflikter är det som gjort att människan befinner sig överst i näringskedjan, något som tydligt framgår när man läser *The Walking Dead*. Men *The Walking Dead* visar också vilka de ödesdigra konsekvenserna blir när en grupp inte fungerar – och vad som kan hända när någon inte känner sig delaktig i gruppen.

Herman Geijer

FÖRORD

Att döda honom fick mig att inse en sak – fick mig att se hur mycket jag har förändrats. Jag var polis – mitt jobb var att upprätthålla lagen. Nu känner jag mig mer som en laglös vilde – ett djur.

Rick sätter ord på en känsla som många av personerna i *The Walking Dead* delar: under människans civiliserade yta lurar ett odjur. Utan samhällets lagar och regler förvandlas människan till en dreglande best. Vilden. En grymtande grottman som klubbar ner sina rivaler och tar det han vill ha.

Vilden hemsöker inte bara personerna i *The Walking Dead*. Han spökar för oss alla. Han för med sig en stank av härsket mammutkött och misstankar om att demokrati, jämställdhet och empati bara är fernissa. Att människans innersta drivkraft är aggression och viljan att dominera andra.

Det är lätt att få en bister syn på människan. Vår gemensamma historia är full av våld och övergrepp. Varje dag begår människor ofattbara grymheter runt omkring i världen. Ligger det i vår natur att njuta av andras lidande, som Guvernören gör? Är det till och med så att vi i grund och botten är *onda*?

Journalisten, författaren och dokumentärfilmaren Lasse Berg har ägnat mycket tid åt att studera ursprungsmänniskan. I sina böcker *Gryning över Kalahari* och *Skymningssång i Kalahari* gör han upp med bilden av den brutala vilden.

Det brukar vara populärt att jämföra oss människor med våra mest aggressiva apsläktingar. Men det är egentligen skevt, menar Berg. Vi har inte så mycket gemensamt med de våldsamma schimpanserna. Åtminstone inte mer än vad vi har gemensamt med våra lika nära släktingar bonobo-aporna där honorna bestämmer och man löser alla problem med sex.

Den forskning som Berg hänvisar till tyder på att ursprungsmänniskan var fredlig, empatisk och anpassad för jämlikt samarbete. Inga alfahannar eller alfahonor som styrde och ställde. Hos de bushfolk, vars livsstil Berg menar påminner

om ursprungsmänniskan, är snällhet den egenskap som värderas högst. Och vi är definitivt inte byggda för att döda våra artränder. Vi har inga vassa tänder eller klor. Däremot har vi förmågan att prata oss ur konflikter. Vi mår dåligt av att skada andra. Då förlorar vi vår ”människlighet”, något som personerna i *The Walking Dead* vittnar om gång på gång.

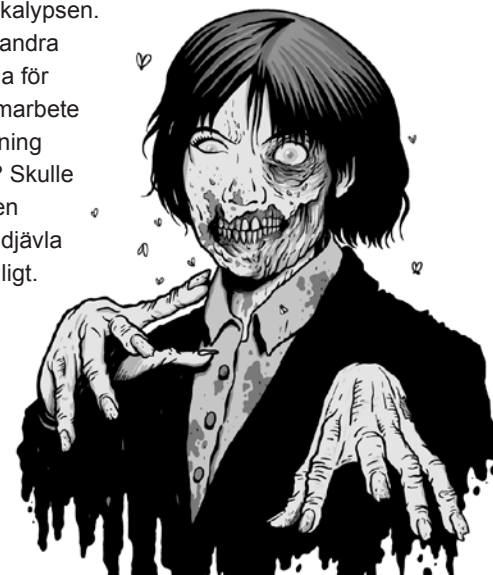
För ungefär tiotusen år sedan blev människan bofast och började bruka jorden. Det är också då man ser de första spåren av krig, skriver Berg. Sedan dess har vi ägnat årtusenden åt att slåss om utrymme och egendom. Kanske kan man på sätt och vis säga att det är civilisationen som har förvandlat oss till dreglande bestar? I så fall är det samtidsmänniskans brutalitet som blottläggs i *The Walking Dead*. Jag tror att det ligger något i det. Och jag tror att det är ett skäl till varför serien är så fängslande och skrämmande.

Med den konstanta stress som zombiehotet utgör och det eviga behovet av att döda, lär personerna i *The Walking Dead* få svårt att återvända till sina rötter. Det är alldeles för lätt att falla tillbaka på det vi har fått lära oss: att vi måste underordna oss för att överleva, och att vissa har rätt att bestämma över andra. Det är alldeles för lätt att låta personer som Guvernören ta över.

Men kanske skulle det hjälpa Rick och de andra om de fick en mer nyanserad bild av vårt ursprung. För om vi tror att människan till sin natur är aggressiv, egoistisk och i behov av alfahannar då är det alldeles för lätt att rättfärdiga sådana mönster i samhället – både innan och efter zombieapokalypsen.

Vad skulle hända om Rick och de andra visste att vilden som de är så rädda för mest kanske längtar efter fred, samarbete och jämlikhet? Skulle deras inställning förändras? Skulle de få mer hopp? Skulle de till och med kunna bygga en liten utopi? Om det inte vore för de där djävla zombierna så kanske det vore möjligt.

Sara Bergmark Elfgrén

Det är någon som vill något... Någon i telefonen.

I föreliggande volym av *The Walking Dead* löper eskapismen som en röd tråd. Det rationella i denna mycket bistra zombiefyllda värld blir paradoxalt nog att både vara fullständigt uppmärksam på alla faror, men också att försöka fly stundens allvar, att inbilla sig att det faktiskt finns ett hopp, trots att läget upplevs som fullständigt fruktlöst. Även om denna flykt tangerar det förnuftsvidriga, närmast vansinniga, så är den ett försök att hålla den *verkliga* galenskapen stången.

Under reella kris- och krigstillstånd såsom Napoleonkrigen såväl som första världskriget kan man se en liknande tendens, men där och då var flykten av det mer handgripliga slaget: alkohol och droger. Den stora avsaknaden av dåraktiga fylleslag i *The Walking Dead* är inte speciellt trovärdig, men ambitionen att tillfälligt förtränga den omgivande situationen är däremot högst närvarande. Dock tar den sig andra uttryck. Verklighetsflykten kan exemplifieras i Carls intresse för fantasyböcker, i Maggies replik "Jag har ingen familj. Kan vi låtsas att jag aldrig har haft det. Tack.", och i Sophias ersättande av sin döda moder med en levande kvinna, Maggie, som hon helt enkelt benämner "mamma" och därigenom ger rollen moder (med dess tillhörande egenskaper och plikter), men sitt starkaste uttryck får den i Ricks inbillade telefonsamtal från sin döda hustru Lori. Till en början dras jag som läsare med i denna tankelek, även om jag tycker att det är märkligt att inga ljudhärmande ord (onomatopoetiska begrepp är annars vanligt i serien) betecknar telefonens signaler och att det verkar högst osannolikt att en telefon överhuvudtaget skulle kunna fungera i denna postapokalyptiska värld.

När Rick använder telefonen på detta vis skriver han in sig i en konstnärlig och pseudovetenskaplig tradition vilken hävdar telefonens möjlighet att kommunicera med den andra sidan.

Den spiritistiska närvaron är stark i de tekniska framstegen vid förra sekelskiftet: I en intervju i tidskriften *Scientific American* 1920 ska exempelvis uppfinnaren Thomas Edison ha omtalat

hur han arbetade med en telefon vilken skulle kunna möjliggöra samtal med de döda.

Om telefonen inte realiserar en kommunikation med dödsriket så skapar den dock en uppenbar uppsplntning av jaget. Den tyska litteraturvetaren och medieteoretikern Friedrich Kittler har skrivit: *Bara en apparat som telefonen kan överföra det omedvetnas frekvenser, eftersom varje kodning i det byråkratiska medium som skrivandet är skulle underkastas filtrerings- och censurerings effekterna hos ett medvetande.* Om Rick inte hör Loris röst i telefonen så avlyssnar han alltså sin inre ofiltrerade röst.

Hur ska man då betrakta *The Walking Dead*, eftersom serien både tematiserar och är ett slags verklighetsflykt?

Snarare än renodlat eskapistisk är den klagrande, genom att den visar på hur samhället, lagarna och ordningen är en tunn fernissa vilken relativt lätt kan haverera och övergå i ett allas krig mot alla. Även om haveriet i detta fall beror på den oförklarade uppkomsten av zombier kan läsaren givetvis dra paralleller till högst reella kristillstånd, såsom inbördeskrig, naturkatastrofer, pandemier och ekonomisk recession.

Trots det eviga mörkret i *The Walking Dead* skulle jag betrakta den som en hoppfull serie, dock inte i den direkta handlingen, utan på en metanivå: Att vi under läsningen kan reflektera över vår egen situation. Reflektera över nödvändigheten i att röra oss mellan minne och glömska, realism och eskapism, rationalitet och irrationalitet. Nödvändigheten i att avlyssna vårt kaotiska inre, vårt upp-splattade jag, vårt hopp och vår hopplöshet.

Pär Thörn

Friedrich Kittler-citatet är hämtat från *Omkopplingar* (Glänta produktion) av Cecilia Grönberg och Jonas (J) Magnusson, och är översatt från tyska av Tommy Andersson.

FÖRORD

Personerna i *The Walking Dead* är flyktingar. I en värld där samhällets strukturer totalt har havererat, som i *The Walking Dead*, Syrien eller vilken krigszon som helst, vilar allt mer på den enskilda individens förmåga att hantera sin situation. Och precis som andra flyktingar har Rick, Carl, Michonne och de andra en ocean av förluster att hantera. De har förlorat precis allt: familj, vänner, hem, arbete, ägodelar, personlig identitet, självkänsla, trygghet och status. Många är dessutom traumatiserade av att ha utsatts för och bevittnat våld och död.

Om man gång på gång utsätts för nya trauman har man inte råd – rent psykologiskt – att bearbeta sina tidigare förluster. Det förflutna får därför "frysas" tillfälligt. Man har helt enkelt fullt upp med att hantera nuet och skjuter därför undan alla påfrestande känslor av sorg och förlust. Detta kallas *emotionell distansering* och är en copingstrategi som användes i koncentrationslägren under andra världskriget. Om man kände efter mårde man sämre och därför lät man bli.

Copingstrategier är de inre och yttre aktiviteter (konstruktiva eller destruktiva) som en person använder sig av för att bemästra, stå ut med eller lindra sitt lidande. Det finns två huvudstrategier inom coping. Problemfokuserad coping och känslufokuserad coping. Problemfokuserad coping handlar om att försöka förhindra, förbättra, och förändra en problemfylld situation, medan känslufokuserad coping handlar om att försöka hantera de känslor man upplever till följd av de problem man ställs inför.

The Walking Dead är ett nästintill komplett galleri över människors olika copingstrategier. Michonne ägnar sig åt *självvald avskildhet* och finner styrka i sin egen ensamhet – och undviker samtidigt risken att bli sviken. Carol lindrar sin ångest genom att söka social (och sexuell) närhet hos andra, Carl distraherar sig från den fruktansvärda verkligheten genom att läsa fantasy och Hershel försöker hitta en mening med det som sker – vilket ju i regel är lättare om man har något slags religiös tro.

Rick är en mästare på problemfokuserad coping. Han har en exceptionell överlevnadsinstinkt och agerar ständigt för att minska

alla de hot gruppen ställs inför, genom olika typer av praktiska lösningar. Han gör helt enkelt vad som helst som krävs för överlevnad. I en replik i det här albumet säger Rick att han har som ett relä som gör att han kan gå från laglydig medborgare till kallblodig mördare – när det behövs. När Lori dör räcker hans copingstrategier inte längre till och han faller igenom psykologiskt, förmodligen för att hans förmåga till känslomässig coping inte är lika utvecklad.

Men det är inte bara copingstrategierna hos karaktärerna i *The Walking Dead* som är intressanta. Det är också copingstrategierna hos oss som läser. På senare år har det dykt upp allt fler dystopiska filmer, böcker och serier som handlar om livet efter katastrofen. Vi fascineras uppenbarligen av berättelser om världsomspännande pandemier, världskrig och zombieapokalypser. Men varför? Visst kan vi se på läsandet av *The Walking Dead* precis som Carl, som något vi gör för att fly verkligheten en stund, men det verkar också handla om något annat. Kanske är det ett sätt att hantera vår egen rädsla och förbereda oss mentalt för en förestående katastrof, att vässa våra coping-skills. Även om vi inte är rädda för zombier, så kanske för miljökatastrofer, terroristattacker eller krig.

Dystopierna har både en etisk och en terapeutisk funktion. De manar till reflektion inte bara över en potentiellt vidrig framtid, utan också över vår egen – stundtals vidriga – samtid. De ställer den existentiella frågan om hur vi egentligen vill leva våra liv. Dystopierna är en varningsflagga och budskapet är: Om vi inte agerar nu så går det så här illa.

Jenny Jägerfeld

FÖRORD

När HERREN såg att människornas ondska var stor på jorden, och att deras hjärtans alla uppsåt och tankar alltid var endast onda, då ångrade HERREN att han hade gjort människorna på jorden, och han blev bedrövad i sitt hjärta. Och HERREN sade: Människorna, som jag skapade, vill jag utplåna från jorden, ja, både människor och fyrfotadjur och kräldjur och himmelens fåglar; ty jag ångrar att jag har gjort dem.

Så står det i Första Moseboken, kapitel 6. Därefter lät Gud vatten skölja bort all ondska, endast Noa med familj och djur tilläts överleva. Men hur gör man samma rensning idag? Jo, med zombier såklart! I den klassiska zombiefilmen *Dawn of the Dead* av George Romero heter det att *When there is no more room in hell, the dead will walk the earth*, det vill säga: de levande döda dyker upp då helvetet blivit överbefolkat. En zombieinvasion blir därmed en upprensning och på samma gång ett bevis för helvetets existens.

Zombier känns kanske fjärran från den västerländska kristendomen. Religion i kombination med zombier för lättare tankarna till voodoo, den afrikanska folkreligionen som ursprungligen härstammar från ön Haiti i Karibiska havet. Men faktum är att zombier förekommer inom kristendomen. Bibeln kryllar av de levande döda. Vi finner levande döda bland annat i Hesekiel 37:1–5, Sakaraja 14:12 och Matteusevangeliet 27:51–53.

Förvisso handlar exempelvis Matteusevangeliet om det ”heliga” som vaknade till liv när Jesus dog. Det skulle alltså vara goda människor som återuppväcktes ifrån de döda, vilket i sin tur ger att det inte handlar om dom och undergång i detta sammanhang. Enligt kristendomen handlar Jesu död om kärlek och räddning.

Händelserna i *The Walking Dead* verkar snarare vara besläktade med Jesaja 26:19–21:

Men dina döda må få liv igen, mina dödas kroppar må åter stå upp. Vakna upp och jubla, ni som ligger i graven, ty din dagg är en ljusets dagg, och jorden skall ge tillbaka de avsmnade. Nåväl då, mitt folk, gå in i dina kamrar och stäng igen dörrarna om dig. Göm dig ett litet

ögonblick, till dess att vreden har gått förbi. Ty se, Herren träder ut ur sin boning, för att hemsöka jordens inbyggare för deras missgärning och jorden skall låta komma i dagen allt blod som där har blivit utgjutet, och skall inte längre dölja dem som har blivit dräpta.

Men skulle genomsnittssvensken tänka på Bibeln vid en zombieinvasion? Enligt SIFO är så mycket som 84 procent av den svenska befolkningen antingen ateister eller agnostiker. Vi lever i det kanske mest ogudaktiga landet i hela världen. Att nämna att man är troende ger ofta upphov till både frysningar och hån. Man anses vara flummig och osjälvständig och möts av ifrågasättande. Det är inte helt enkelt att vara troende i dagens Sverige.

Det verkar heller inte vara helt enkelt att vara troende i *The Walking Dead*s universum. Prästen Gabriel Stokes gör entré i detta album. Han träffar på Rick och de andra i ett ganska allvarligt skede, de har förlorat sitt trygga fängelse samt gått igenom en känslös kris. Gabriel får kanske inte världens mest vänliga bemötande och ganska snart ställs i vanlig ordning vetenskap, här genom Eugene, i opposition till religion.

Robert Kirkman skildrar allt detta objektivt och trovärdigt. Nu är ju inte religion det enda som tas upp i detta elfte album i den populära zombieserien. Faktum är att detta är ett av de mest våldsamma albumen hittills. Men det är kanske inte så konstigt att våldet trappas upp. Man kan ju inte direkt påstå att Rick och hans gelikar är Guds bästa barn. De är måhända goda människor som emellanåt gör onda handlingar. Men i Ricks fall börjar det bli ganska många. Det verkar nästan som att något ökat i intensitet, som för att ta kål på våra huvudpersoner. Det går onekligen att höra ekot från Guds ord till Noa:

Människorna, som jag skapade, vill jag utplåna från jorden, ja, både människor och fyrfotadjur och kräldjur och himmelens fåglar; ty jag ångrar att jag har gjort dem.

Daniel Gustavsson

FÖRORD

Så här långt in i *The Walking Dead* är orsaken till utbrottet fortfarande okänt. Kanske är det en gudomlig förbannelse. Kanske beror det på biologiska vapen. Kanske är det så att jordens misshandlade ekosystem utarbetat ett eget straff i form av en ny parasit.

En parasit är, om man går tillbaka till ordets hellenska ursprungsbetydelse, *en som äter vid någon annans bord*. Om vi ska tro på etymologerna (och vilka är vi att ifrågasätta dem?) så var det här människor som plötsligt dök upp i ditt hus, åt din mat, drack ditt vin – och den enda anledningen till att man lät dem härja fritt var för att de förvandlade middagen till en fest.

Nuförtiden är det bättre att låta entomologerna tala om parasiter. Parasitism är det som gäller i de sexfotades rike – tre fjärdedelar av alla insektsarter är sådana som valt att livnära sig genom att *äta vid någon annans bord*. Inte alla deras värdar är lika välkomnande som de gamla grekerna, men i likhet med andra framgångsrika snyltare så har parasiterna utvecklat avancerade och inte sällan otroliga sätt att manipulera för att få sin vilja igenom.

Den vackra, smaragdfärgade lilla rovkärl *Ampulex compressa*, till exempel, väljer att fortplanta sig genom att köra in sin gadd i en stackars kackerlackas hjärna och injicera ett gift som zombifierar varelsen. Giftet gör att kackerlackan tålmodigt låter stekelns larver äta upp den inifrån och ut – i en ordning som säkerställer att den lever så länge som möjligt. Vi hårlösa apor kan ju inbilla oss att vi, med våra absurt överdimensionerade hjärnor, är immuna mot sådana dödliga tricks. Men var inte så säker på det.

Den pyttelilla, encelliga mikroben *Toxoplasma gondii* har specialiserat sig på råttor, men vill helst av allt vara inne i en katt eftersom det bara är i en sådan som den kan fullborda sin livscykel. För att ta sig från det ena djuret till det andra så attackerar *Toxoplasma gondii* råttans hjärna och förvandlar den till en trögtänkt, bekymmerslös gnagare. Med flyktinstinkten satt ur spel, och med försämrade reaktionsförmåga, är den olycksamma råttan ett enkelt skrovsmål för första bästa kattdjur som råkar passera – vilket alltså är helt i linje med parasitens plan.

Men *Toxoplasma gondii* kan infektera i princip vad som helst som är varmblodigt, och kan således snärja även oss med sin magi. Genom att se människor som jätteråttor så söker den sig in i våra hjärnor och får oss att leva snabbt och dö unga. I en studie vid ett sjukhus i Prag konstaterades det att i en grupp av personer som alla orskakat en

trafikolycka var det två och en halv gång så många som testades positivt för *Toxoplasma gondii* än bland befolkningen i övrigt. Och omkring en femtedel av alla svenskar bär på parasiten – så risken är stor att du redan har den i dig...

Bakterierna i våra tarmar – de som så snällt assisterar oss vid vår matsmältning (och som verkligen är några *som äter vid någon annans bord*) – är fler till antalet än mängden celler som vår kropp består av. Sammantaget väger bakterierna i tarmen runt två kilo – ungefär lika mycket som en fullvuxen hjärna. De påverkar vårt humör, våra val, vår mentala hälsa – och förmodligen mycket mer. De kan få oss att gå åt antingen det ena eller det andra hållet – de styr oss inifrån, som mikroorganismer iklädda en människodräkt.

Rädslan för att zombifieras har alltid handlat om rädslan för att förlora förståndet, vår identitet, vår mänsklighet. Men sanningen är den att vår mänsklighet inte är helt och hållet mänsklig. Din identitet, din inre röst som på något sätt genereras av miljard av celler i din kropp är... tja, det jag försöker säga är att inte alla dessa celler är *mänskliga*. Så om du försöker hitta en riktig zombie – börja med att titta dig själv i spegeln.

Vetskapen om detta – att människor redan påverkas av parasiter och är delvis zombifierade – kan förstås vara oroande. Men trots hotet om fullständig zombifiering så är det få som på allvar menar att vi ska utvisa våra fripassagerare. Det är givetvis möjligt – du *kan* leva utan bakterierna i tarmen, och du kan definitivt klara dig utan att *Toxoplasma gondii* sitter i hjärnans gömslen och viskar oansvariga idéer. Men *vill* du verkligen det?

Du kan omöjligen veta vilken del av din identitet som skulle gå förlorad ifall du gjorde dig av med dina parasiter. Skulle du vara lika modig? Skulle du vara lika självsäker? Skulle du fortfarande vara *du*?

Till skillnad från de gamla grekerna så behöver vi inte förbereda en plats vid vårt bord åt parasiterna. Men det är värt att komma ihåg att utan dem skulle livet kanske inte vara lika roligt.

Frank Swain

FÖRORD

Vi är resultatet av våra beslut. Men vad är det som får helt vanliga människor att begå vad de flesta av oss betraktar som vansinniga handlingar? Vad händer med vårt beslutsfattande när vi går från att befinna oss i ett relativt tryggt samhälle till en apokalypskontext? Karaktärsdragen hos huvudpersonerna i *The Walking Dead* har förändrats enormt om man jämför de första volymerna med de senare. I början är de mer försiktiga när det gäller att ge sig på varandra och zombier. Senare i serien gör de det utan att blinka.

Vårt beslutsfattande styrs förenklat av två olika system. Det ena kan vi kalla för reptilhjärnan och det andra för det kortikala systemet. Det som skiljer de två systemen åt är att reptilhjärnan är ett väldigt primitivt system som vi delar med till exempel råttor och ödlor. Reptilhjärnan reagerar omedelbart på saker i vår omgivning och ger upphov till det så kallade "fly eller fäkta"-beteendet. Det vill säga när vi upplever att en situation är obehaglig vill vi antingen fly situationen eller "slå ner den". Det kortikala systemet är avancerat, eftertänksamt och unikt för oss människor, och det är det som låter oss tänka strategiskt, långsiktigt och göra upp planer inför framtiden.

När vi är stressade och befinner oss i extrema situationer är det reptilhjärnan som styr. Då har vi inte tid till reflektion utan måste agera omedelbart för att överleva. Tvärtom är det med det kortikala systemet som funkar bäst när vi har ätit, tränat och sovit ordentligt – det är då vi har bäst förutsättningarna för att agera rationellt eftersom det kortikala systemet kan reglera reptilhjärnan. Det innebär att om vi egentligen vill reagera på en person eller situation med ilska och totalt flippa ur kan det kortikala systemet ändå minska dessa primitiva impulser som härrör från reptilhjärnan. Det gör att vi kan agera rationellt och behärskat i situationer som provocerar oss – för vi ser den långsiktiga nyttan av detta.

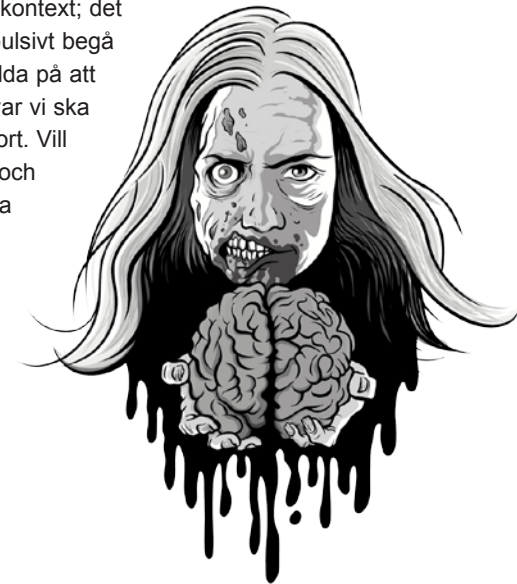
I *The Walking Dead* agerar Rick relativt rationellt och eftertänksamt i början av historien. Han har mer tålamod och bryr sig mer

om andra människor och det finns vissa gränser som han ännu inte passerat. Men ju längre in i berättelsen vi kommer desto mer kortsiktig, impulsiv och egoistisk blir han. Detta reflekterar de olika beslutsfattande systemen väl. I början har han gett de kortikala systemet mer utrymme att styra hans handlingar. Senare i serien är det reptilhjärnan som tar över och en bidragande orsak till detta är antagligen att han aldrig tycks sova. Sömnbrist är nämligen förödande för strategiskt och långsiktigt beslutsfattande – att inte ha sovit på tjugo timmar motsvarar att ha en promille alkohol i blodet, vilket motsvarar tre till fyra glas vin. Det har visat sig att personer som inte sovit och de som druckit alkohol presterar lika dåligt på intelligens- och reaktionstester – jämfört med nyktra, utvilade personer.

Att Rick dessutom vid upprepade tillfällen begår våldshandlingar vid upprepade tillfällen leder till en tillvänjning i hjärnan. I vanliga fall när vi passerar en gräns aktiveras reptilhjärnan och ger oss en stark obehagskänsla. Denna känsla är till för att hindra oss från att begå hemska handlingar som inte är socialt accepterade. Dock är det så att om vi upprepar en handling tillräckligt många gånger vänjer sig hjärnan och ångesten minskar för varje gång. Det går att likna vid att första gången vi hoppar från tians hopptorn är det jätteläskigt, men sjuttioelfte gången är det ingen match.

Summa summarum tar reptilhjärnan över vårt beslutsfattande när vi placeras i en hemsk eller pressad kontext; det är denna som gör oss kapabla till att impulsivt begå extraordinära handlingar. Vi är helt inställda på att överleva, och att tänka långsiktigt, som var vi ska placera våra pensionspengar, är ljusår bort. Vill vi återta kontrollen behöver vi äta, träna och sova – då ger vi hjärnkraft till det kortikala systemet att styra oss i den riktningen vi själva vill och inte vara en slav under våra impulser.

Katarina Gospic

FÖRORD

Det är enklare med vampyrer, de är överklass och sorgsna och har en för döda ovanligt stark libido. Zombies bara mörsar på, helt okänsliga för allt och alla kan bli en, de är alla, legio. För att tala gammelbibliska. Det går inte att säga vad de är mer än sig själva och du och jag.

På 70-talet fanns en falang inom vänstern som närde en tämligen dystopisk tanke, nästan en förhoppning, om att trasproletariatet, knarkarna och hororna, skulle resa sig och ha ihjäl inte bara medelklassen utan alla. Självt var jag ju ett barn då, jag lärde mig detta någon gång i mitten på 80-talet, när jag slutade lyssna på Anti Cimex till förmån för Einstürzende Neubauten, när en kunde hyra Fulci-filmer på vilken bensinmack eller videobutik som helst. Rädslan för att få ansiktet uppätet eller få en rostig spik inkörd i hjärnan via ögat gick hand i hand med skräcken för att en tio megatons atombomb skulle utrota – eller åtminstone förstöra – allt liv för all framtid. Eller att ett närliggande kärnkraftverk skulle haverera.

Ett par år tidigare tog min mamma med mig på Stefan Jarls *Ett anständigt liv*. Det var inte lika superkonstigt då att gå på bio med sin tioåring för att se hur svenska heroinister bodde i trappuppgångar och dog som flugor. Inte om en också firade alternativ jul i praktiserande solidaritet med missbrukare och hemlösa i alla fall. Det var inte så konstigt för den här tioåringen heller. Men jag växte alltså upp och min tonårsrevolt bestod i att suga i mig allt dekadent Amerikaälskande skräp som fanns, samtidigt som jag duktigt anammade den antiimperialistiska motkulturen. Men det var som att föräldragenerationens idealism hade ersatts av en hopplöshet som kanske hör all ungdom till, vad visste jag och varför skulle jag bry mig, men jag älskade i alla fall spekulativa våldsfilmerna och rundgång. Och så inträffade Tjernobyli. *Mardrömmen var sann*, som Asta Kask hade trallat bara några år innan.

Och nu är det 2015. Det som är nytt för den här tiden är väl att den här en gång ganska extrema, för att inte säga avvikande, formen av underhållning blivit den rådande. Att levande döda skulle vandra på jorden är inte en lika avlägsen tanke för gemene man som den var när jag blev köns mogen.

Det har väl aldrig funnits så mycket dystopiporr som nu, när isarna smälter och nazister marscherar igen, och när alla väststater måste handskas med en nyfascism, från Sannfinländare till Tea Party-rörelsen, som på demokratisk väg hittat in i parlamenten. Nästan överallt utgör dessa högerspökande horder ungefär en tiondel av befolkningen. Och alla måste förhålla sig till det, inte bara djupt empatiska vänstermammar. I *The Walking Dead* har horder av levande döda tagit över jorden. Och alla tittar på, inte bara brådmogna svartrockare i Luleå.

En kan tänka att konsten, för att skilja den från verkligheten, är det som syns i spegeln. En inverterad och utskuren bild av det som faktiskt finns. Och ändå finns den, spegelbilden. Även om en går därifrån och den slutar finnas. Så fort du tittar är den där igen. Som allt verkligt.

Ett annat sätt att tänka är att kulturen, fiktionen, har vi för att stå ut när verkligheten är för svår och hård. Men kanske är det så att inte ens där, i den, kan vi slappna av. Det finns alltid nån jävel redo att granska och fördöma. Inte är det någon som verkligen pratar om det som verkligen sker i andra termer än ekonomiska och sociopolitiska. Ingen frågar hur du mår. Det är mycket varför, men sällan hur.

Kanske är det här *the end of times*, så kan det kännas när en loggar in på Facebook i alla fall. Varje dag är det ett nytt akutärende en ska ta tag i, dela, åtgärda, gilla eller ogilla. Lägren brinner, flyktbåtarna kapsejsar och de som kan förstärker sina gränser och bygger högre och högre murar. Så har det säkert alltid varit, men numer ser vi det hända: allt är akut och livsviktigt.

Och samma är det i seriernas värld. Rick och hans vänner hinner knappt lägga sig i sina nya sängar i Alexandria innan det är dags igen. De levande döda och de levande hjärndöda måste åtgärdas. Och kanske det är det som är den verkliga sensmoralen här: allt en måste göra så jävla omedelbart. Det finns inte tid att ens tänka på vad en vill, vad en kanske borde.

För då kommer fogden och snutarna. Eller nyfascisterna och grannarna, de som har det lika illa som du och som inte vill eller kan dela. Det går knappt att förstå det, en vill inte.

Det värsta är att hur dåligt det än är kan en räkna med att det eskalerar och blir värre. Det gäller såväl verkligheten som *The Walking Dead*.

Mattias Alkberg

The Walking Dead fanart:

Nina Hemmingsson
(The Walking Dead volym 3)

Tony Cronstam
(The Walking Dead volym 4)

Kim W. Andersson
(The Walking Dead volym 5)

Ola Skogäng & Daniel Thollin
(The Walking Dead volym 6)

Dennis Gustafsson
(The Walking Dead volym 7)

Jimmy Wallin
(The Walking Dead volym 8)

Peter Madsen
(The Walking Dead volym 9)

Natalia Batista
(The Walking Dead volym 10)

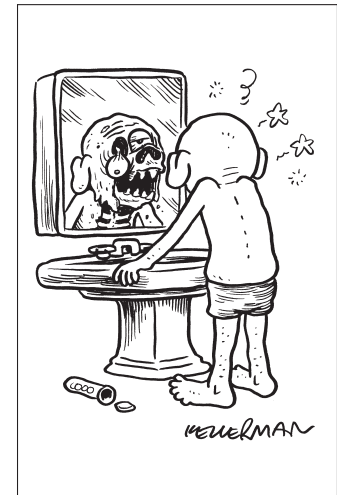
Lars Krantz
(The Walking Dead volym 11)

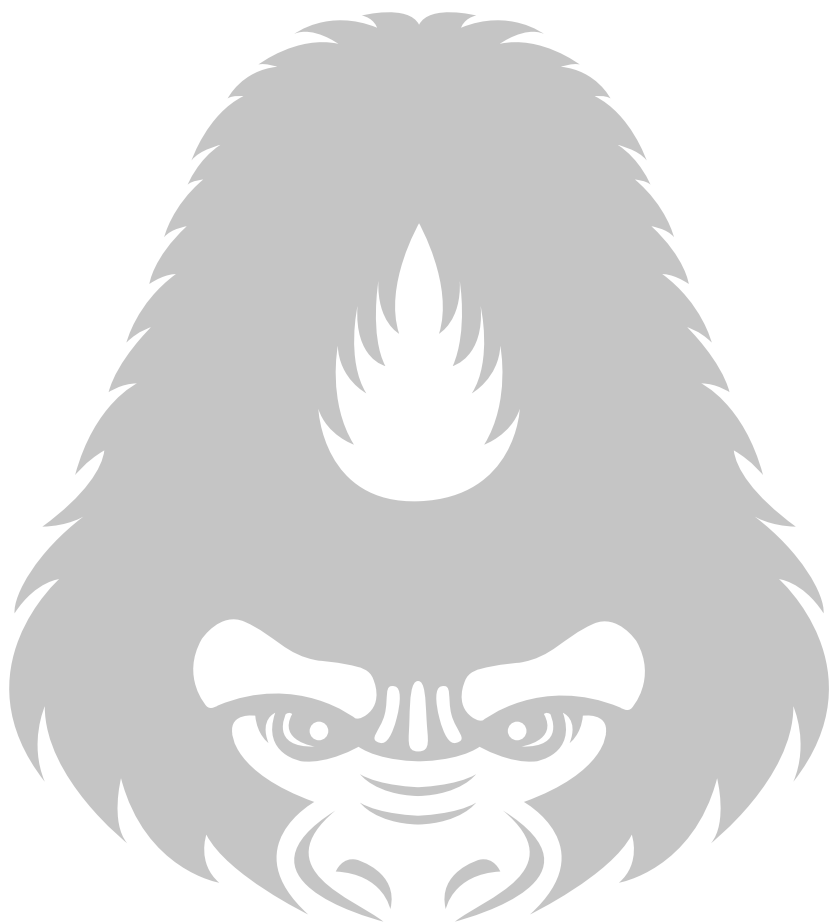
Stina Hjelm
(The Walking Dead volym 12)

Jonas Darnell
(The Walking Dead volym 13)

Martin Kellerman
(The Walking Dead volym 14)

APART

www.apartforlag.se